

הקדמה

בהמשך לשני הכרכים הראשונים בסדרת "דרך מצותיך המבואר", שהתקבלו ת"ל בחיבה ובהתלהבות בקרב לומדי התורה די בכל אתר ואתר, אנו מוציאים לאור את הכרך השלישי בסדרה, הכולל עשרה מאמרים מתוך הספר "דרך מצותיך - טעמי המצוות", לפי סדרם בספר המקורי.

הספר "דרך מצותיך - טעמי המצוות" חובר על-ידי אדמו"ר הצמח-צדק נ"ע, הנודע בכינוי זה על שם ספרו שו"ת צמח-צדק המפורסם, נכדו של בעל התניא והאדמו"ר השלישי בשושלת חב"ד. ספר זה נחשב כאחד מספרי היסוד של תורת חסידות חב"ד, ובו נתבארו תוכנן של מצוות התורה על-פי דרך חסידות חב"ד.

למעלות מהדורה זו וכללי עריכתה - ראה בפתח דבר לכרך הראשון.

*

חלק ניכר מהמאמרים שבכרך זה עוסק בביאור סוגיות מרכזיות בתורת חסידות חב"ד. הבולט שבהם הוא המאמר הראשון המבאר את עניינה של מצוות אחדות ה'. מאמר זה נודע כיסוד מהותי בסוגיא מרכזית זו, בעיקר משום שהביאור החסידי של מצווה חשובה זו בא כהמשך לביאור נרחב בעניינה של המצווה על-פי הפשט ועל-פי הזהר, כדרכו הכללית של חיבור זה.

סוגיא נוספת הנידונה בהרחבה בכרך זה היא - עניינם של שני סוגי האורות: אור מקיף (בחינת "עיגולים") ואור פנימי (בחינת "יושר"), וההבדלים ביניהם. נושא זה מתבאר בהקשרים שונים ומזוויות שונות בכמה מהמאמרים, ומהם: מצות קרבן פסח, מצות דיין

עבד עברי ומצות בנין מקדש, כאשר בכל מאמר מודגשות נקודות נוספות בסוגיא רחבה זו.

יש לציין מאמר ייחודי נוסף המתבאר בכרך זה – מצות יעוד ופדיון אמה העבריה. במאמר זה מתבארות ארבע דרגות כלליות בעבודת האדם לקונו, בהתאם לארבע דרגות מרכזיות בנפש האדם, והוא "מלא מוסר השכל" (ראה להלן עמ' 507 בהערה).

*

לחביבותא דמילתא, מדפיסים אנו בכרך זה צילום כתב־יד־קודש אדמו"ר הצמח־צדק מספר דרך מצותיך – טעמי המצות המקורי, המתפרסם כאן לראשונה. תודתנו נתונה להנהלת ספריית אגודת חסידי חב"ד על שהמציאו לידינו צילום זה.

*

ברצוננו להודות לרב אליהו שי' מטוסוב, חבר מערכת "אוצר החסידים" ומעורכי המהדורה המחודשת של הספר דרך מצותיך המקורי (בשנת תנש"א), על עזרתו הרבה בבירור נוסחאות והשוואות לכת"ק המקורי, ולרב שמואל שי' וולס והרב אברהם שי' וולף על עזרתם בעריכת והכנת כרך זה לדפוס.

*

ויהי רצון, שלימוד טעמי המצוות כפי שנתבארו בפנימיות התורה ובפרט בתורת החסידות, יוסיף חיות והתלהבות בקיום המצוות בהידור, ובקרוב ממש נזכה לקיום הכתוב בריש שיר השירים "ישקני מנשיקות פיהו", וכפי שפירש רש"י: "מובטחים מאתו להופיע עוד עליהם לבאר להם סוד טעמיה ומסתר צפונותיה", בביאת משיח צדקנו שיגלה לנו אמיתת טעמי המצוות בקרוב ממש.

תורת חב"ד לבני הישיבות

תוכן עניינים

13 ..... מצות אחדות ה'

מהכתוב "שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד" נלמד הציווי המתייחד לעם ישראל בלבד - להאמין באחדותו המוחלטת של הקב"ה * במצווה זו יש שלושה שלבים- עניינים: אחדות ה' על-פי דרך הפשט, אחדות ה' כפי שהיא מתבארת על-פי דברי הזהר במובן מופשט יותר, ואחדות ה' כפי שהיא מתבארת על-פי תורת החסידות, "עומק יסוד הבעש"ט" * ביאור זה הוא יסוד מהותי ומרכזי בתורת החסידות ובעבודת ה' הנדרשת על-פיה

91 ..... מצות קידוש ידים ורגלים לעבודה ומצות נטילת ידים לסעודה

כמו בכל הדברים שבעולם הזה, כך גם ל"ידיים" ול"אצבעות" יש שורש בעולמות הרוחניים, ועניינו הוא "כלי החיצון" שדרכו נמשכת ההשפעה מהשורש הרוחני לעולם התחתון * על-ידי ריבוי הצמצומים בהשפעה זו, עלולה להיות יניקת-יתר של הקליפות, ובכך תגבר ה"חציצה" והרגשת הפירוד בנבראים * מניעת יניקה זו נעשית על-ידי נטילת הידיים במים פשוטים המורים על אור-אין-סוף המאיר בחכמה * נטילה זו נצרכת מן התורה טרם עבודת הכהן במקדש, ובמשך הדורות חז"ל תיקנו לכל יהודי גם את מצוות הנטילה קודם הסעודה, שהיא שעת המלחמה בין הטוב לרע ובה עלולה לגבור היניקה

125. .... מצות מחצית השקל

עניינה של מצוות מחצית השקל הוא להביא למצב של "תשא את ראש" - הגבהת ורוממות האמונה במציאות הבורא, "ראש", אצל בני-ישראל, שהיא היא היסוד לכללות התעלותם והתקשרותם במקורם האלוקי * כל פרטי מצוות מחצית השקל קיימים ברוחניות: ישנו עניין "שקל הקדש" השלם, עניין חצייתו לשניים, עניינם של שני החצאים וכן עניינה של המשקולת הרוחנית * מתוך הדברים עולה עומק לפנים מעומק ביחס ההדוק בין המשכת האלוקות למעלה למטה לבין העלאת הנבראים מלמטה למעלה והשפעתם זה על זה

מצות קידוש החודש..... 213.

משמעותה הרוחנית של מצוות קידוש החודש היא - חיבור בין בחינת "קודש העליון", ספירת החכמה שבה מאיר אור-אין-סוף בגלוי, עם בחינת "חודש", ספירת המלכות, מקור חיות הנבראים * הכוח לחיבור זה נעשה על-ידי אמירת "מקודש" כפי בית דין סמוכים, היונקים את כוחם מהסמוך הראשון, משה רבינו, שבו מאירה הארת "יסוד אבא" * כהקדמה לפעולת הקידוש נדרשת עדות על ראיית הלבנה, שהיא ההכנה להחלת קדושת החודש * ביאור זה נותן משמעות עמוקה להבדל בין קדושת שבת ש"מקדשא וקיימא" מעצמה, לקדושת החודש והמועדים התלויה בכית דין שלמטה

מצות נר החנוכה..... 251.

חג החנוכה נקבע על-ידי חכמים, והוא דוגמה מובהקת לכך שגם בדקדוקי דברי סופרים ישנם "גנזי סודות התורה והמשכות עלינות מאד מאור-אין-סוף ברוך הוא" * תוכנו הרוחני הנעלה של חג החנוכה בא לידי ביטוי באופן קביעתו על-ידי חכמים ובפרטי דיניו, השונים בכמה פרטים מהחגים שמדאורייתא * עיקרו של נס חנוכה הוא הצלת הדת. היוונים רצו להגביר את חכמת יוון והפילוסופיה על האור האלוקי הנעלה שבחכמת התורה, והניצחון על כך הוא שהאור האלוקי שבתורה גבר והתגלה למטה ביתר שאת ויתר עז * נס ייחודי זה נובע מהארה אלוקית מיוחדת בעולמות העליונים, שהיא התוכן הפנימי של דיני החג

מצות קרבן פסח..... 353.

מצוות הקרבת הפסח וסדר צלייתו רומזים למשמעות הרוחנית העמוקה של המעבר מגלות מצרים לגאולת מצרים * הגלות במובן הגשמי היא תוצאה מהגלות במשמעות הרוחנית, שהיא התגברות יניקת הקליפות המנגדות לקדושה * יניקה זו תיתכן בשני אופנים: "אחוריהם אל המקיף" - הן יונקות באופן של "אחוריים" מהאור האלוקי העליון שבבחינת "מקיף"; "פניהם אל הפנימי" - הן יונקות מריבוי הצמצומים הנעשים באור האלוקי שבבחינת "פנימי" * שני אופני יניקה אלו נעוצים ביחס בין ספירות המוחין לספירות המידות, וביחס בין האור האלוקי המושפע בעולמות למקורו ב"פנימיות הרצון" האלוקי * ביטול היניקה הוא המביא את הגאולה מהגלות, וזהו הטעם הפנימי בהקרבת קרבן הפסח כפות כאשר "ראשו על כרעיו"

מצות דין עבד עברי..... 421.

כל המושגים הקיימים בחלק הגלוי של התורה קיימים גם בחלק הפנימי והנעלם שבה, בסדר ההשתלשלות למעלה ובעבודה הרוחנית בנפש האדם. כך הדבר גם לגבי דיני עבד עברי ושחרורו * בתורת החסידות מבארים את הכתובים העוסקים בדינים אלו, כמכוונים להשפעתו הרוחנית של משה רבינו, "רעיא מהימנא", לנשמות ישראל הנמצאות בעולמות התחתונים - בריאה, יצירה ועשיה * בתוך הדברים מתבארת בעומק רב דרגת נשמתו של משה רבינו, שבכוחה להמשיך ולגלות את האור האלוקי שבעולם האצילות בעולמות התחתונים

מצות יעוד ופדיון אמה העבריה . . . . . 499.

המושגים "עבד כנעני", "עבד עברי", "אמה עבריה", "ייעוד" ו"פדיון" רומזים לאופנים שונים בעבודת ה' הקיימים בבני ישראל * ישנה עבודה הנעשית מתוך הכרח חיצוני כביכול; ישנה עבודה הנובעת מתוך השתתפות המידות שבאדם; ישנה עבודה הנעשית מתוך התכוננות מעמיקה של "גדלות המוחין"; וישנה עבודה הנובעת מהתגלות אור אלוקי עליון בנפש האדם * בזעיר אנפין, כל הבחינות השונות קיימות בנפשו של כל יהודי בפרט, והדרך לגלותן היא באמצעות סולם התפילה המורכב מארבע שליכות

מצות בנין מקדש . . . . . 541.

עניינו של הציווי לכנות בית מקדש הוא - גילוי האורות האלוקיים הנעלים בבני ישראל ובעולם. לכן, במבנה הגשמי של המקדש ובכלים שבו משתקפים עניינים אלוקיים נעלים * כללות גילוי האלוקות בבריאה נעשה בשתי צורות מרכזיות - אור מקיף ואור פנימי, והם באים לידי ביטוי בדפנות ובכלים של המשכן ובית המקדש * קיום מצווה מיוחדת זו הוא נצחי, ועניינה הרוחני מתממש ביגיעת היהודי להשיג את האחדות האלוקית במוחו ובהתעוררות מידותיו לאהבת ה' ויראתו

מצות אחדות ה'

(תי"ז) **מצות** אחדות השם. שנאמר "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד". וזה לשון הרמב"ם בספר המצות: "מצוה ב' היא הציווי שצונו בהאמנת היחוד, והוא שנאמין שפועל המציאות וסבתו הראשונה - אחד, והוא אמרו יתעלה 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'. וברוב המדרשות תמצאם אומרים 'על מנת ליחד את שמי', 'על מנת ליחדני', ורבים כאלה - רוצים בזה המאמר: אנחנו אמנם הוציאנו מעבודת, ועשה עמנו מה שעשה מן החסדים והטובות - על תנאי האמנת היחוד, כי אנחנו מחוייבים בזה. והרכה מה שיאמרו 'מצות יחוד' ויקראו גם כן זאת המצוה 'מלכות שמים', כי הם אומרים 'כדי לקבל עליו מלכות שמים', רצו לומר - ההודאה ביחוד והאמנתו". עד כאן לשונו.

והמוכן מדבריו, שמצוה זו מיוחדת אלינו דוקא, מה-שאינ-כן בני נח אינן מוזהרים על השיתוף, וכן כתב הרמ"א באורח-חיים סימן קנ"ו. וכבר הקשה הרמ"ז פרשת האזינו בפסוק "אשר חלק ה' כו' לכל העמים" - למה לא מנעם ה' מזה? ותירץ במה שכתב שם הזוהר "דאתיהיבו לרברבן" - "הם הע' שרים, שהרי כל הסטרא אחרא עיקרה בעולם העשיה, וכל נפשות העכו"ם מושפעות משם ומושרשות שם, ואין שם אלא ההוא נהירו דקיק מאור הקדושה שניתן שם מימי מלכי קדם, ולכן הם חייבים להאמין בבורא יתברך (היא המצוה כ"ה שנתבארה לעיל), אבל השפע הבא להם הוא מבחינת האחוריים, שהוא נשמת הממונים שלהם. ולהיות שממש יוצאות נשמתם, לכן מותרים להכנע להם". עד כאן לשונו.

וענין כניעתם להם הוא הנקרא "שיתוף", והוא היפוך מצות האחדות. וכמו שכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות עבודה זרה (הובא במצות מילה, יעויין שם) שזה היה טעות אנוש ודורו, שבימיו הוחל לקרוא בשם עבודה זרה, רצה לומר ענין השיתוף - שמאמינים בבורא יתברך אלא שאומרים שראוי לחלוק כבוד גם כן למשמשיו, כשמש וכירח וכוכבים וכיוצא. ומזה נמשכים אחר כך לעבוד עבודה זרה גמורה ולשכוח על ה' ח"ו, כמו שכתוב "כחשו בה' כו'". אבל אנחנו בית ישראל, עליהם הכתוב אומר "כי חלק ה' עמו", ומצווים במצות היחוד לידע

שיתכן לומר הרכבה או בלתי הרכבה, כי אינו מערך זה, וכמו שנתבאר שם פ"ג בביאור עיקר הב' יעויין שם. ואם כן, לא יתכן לומר מצות היחוד על זה, כי כבר נכלל ענין זה במצות האמונה הנ"ל. ולזאת כוונת הזוהר הקדוש שמצות היחוד היא יחוד הוי' ואלקים.

והנה, הבנת ענין זה ומה שכיוונו בזה עמוק עמוק הוא, ויש בו כמה פנים ופנים לפנים, וכל חד מבין לפום שיעורא דיליה. ואנחנו נבאר זה על-פי הפנים העמוקים שלימדנו מיסוד הבעל-שם-טוב והרב המגיד נשמתם עדין, אשר אליו נגלו האלהים כידוע. רק שמתחלה צריך לבאר הפנים הנגלים בזה. והוא, שכוונת הזהר על-פי פשוט, וכן הוא כוונת הרמב"ם, שהגם שכבר ידענו שה' יתברך אחד בעצמותו פשוט בתכלית הפשיטות ממצוה שנתבאר בהאמנת אלהות, באה המצות היחוד לידע שאין עוד אלוה ח"ו, ואין לשום אחד מהנמצאים שום שלטון ח"ו זולתו, כי כולם פועלים ברצונו ובמצותו ובכח שהוא יתברך מאיר ושופע להם, נמצא שהוא אלוה אחד ואין עוד. ולאפוקי מה שאמר המין: "מפלגך ולעילא דהורמיז כו", סנהדרין דף ל"ט ע"א, כמ"ש בלקוטי תורה בר"ה "ששים המה מלכות כו", ולהוציא מזה באה המצוה הזו.

ואמנם הזוהר ביארו זה בענין עמוק יותר, והוא יחוד שני השמות הוי' אלקים. רצה לומר, כי שם אלקים בגימטריה "הטבע", והוא ההארה המאירה בבחינת העלם להחיות עולמות הנפרדים, שהיא מיוחדת ממש עם שם הוי', הוא "שם העצם" שלמעלה מעלה מהטבע, וזהו סוד "אני ראשון ואני אחרון".

וביאור הענין, הוא ענין מה שכתוב בזהר ד"קודשא בריך הוא - איהו סובב כלא עלמין וממלא כל עלמין". ופירש בלקוטי-אמרים ח"א פרק מ"ח שאין פירוש שסובב מלמעלה כעייגול, כי אינו בגדר מקום ח"ו, אלא רצה לומר שמאיר בבחינת העלם ואינו בבחינת גילוי. ובחינת "ממלא" הוא החיות שהוא יתברך מאיר בבחינת גילוי, וכמו שבחינת שכל שבמדבר, הוא בבחינת העלם ומקיף בחי, והחיות בו בגילוי. ועל זה אומר "אני ראשון" - בחינת "סובב כל עלמין", "ואני אחרון" - בחינת "ממלא כל עלמין". רצה לומר, שגם החיות המאיר ממנו יתברך בבחינת גילוי על-ידי צמצומים הנקרא "ממלא כל עלמין", עם כל זה אינה בבחינת נפרד בפני עצמו ח"ו, אלא הוא אלקות, והסובב הוא הממלא.

והנה מתחלה יש להקדים ענין הסובב - מהו? כי אף-על-פי שהוא בבחינת העלם ומקיף, באמת הוא המחיה את הנמצאים על-ידי הקפה זאת, ביותר מבחינת החיות שמגיע אליהם מן ההארה הנקראת "אור פנימי" ו"ממלא כל עלמין". כי ענין הסובב היינו "העייגול הגדול" שלמעלה מן החלל והקו וחוט שבתוכו, והוא בחינת "אין-סוף" ממש, ונעלה מעלה מעלה מהרשימו שבתוך החלל, והקו וחוט שבו הנקרא "ממלא כל עלמין".

וביאור ענין "אין-סוף", היינו על-דרך שנתבאר במצות האמנת האלהות פ"ג שאינו ממהות חכמה כלל, וכל-שכן שמובדל בערך ממהות שאר הספירות. ובאמת שהיה יכול להוות ריבוא רבבות ספירות שונות זו מזו ולא י' אלו בלבד, והיו מהותים אחרים שלא מעין חכמה וחסד וכו'. ומה שנתהוו ממנו י' בלבד, זהו לפי שהחיות המגיע להספירות מעצמות אורו יתברך הבלתי-בעל-גבול אינו בדרך גילוי והתלבשות, שתהיה הארתו יתברך נתפסת בתוכיותם

מצות אחדות ה'

שעשה מן החסדים והטובות - על תנאי האמנת היחוד, כי אנחנו מחוייבים בזה. והרבה מה שיאמרו 'מצות יחוד' ויקראו גם כן זאת המצוה 'מלכות שמים', כי הם אומרים 'כדי לקבל עליו מלכות שמים', רצו לומר - ההודאה ביחוד והאמנתו⁵. עד כאן לשונו.

והמובן מדבריו שמצוה זו מיוחדת אלינו דוקא, מה-שאין-בן בני נח אינן מוזהרים על השיתוף, וכן כתב הרמ"א באורח-חיים סימן קנ"ו⁶.

מצוות קריאת שמע, המתוארת בחז"ל

(תי"ז) מצות* אחדות השם. שנאמר "שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד".

וזה לשון הרמב"ם בספר המצות: "מצוה ב' היא הציווי שצונו בהאמנת היחוד, והוא שנאמין שפועל המציאות וסבתו הראשונה - אחד, והוא אמרו יתעלה 'שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד'.

"וברוב המדרשות תמצאם אומרים 'על מנת ליחד את שמי', 'על מנת ליחדני'⁷, ורבים כאלה - רוצים בזה המאמר: אנחנו אמנם הוציאנו מעבודת, ועשה עמנו מה

(* לחלקו הראשון של פ"א - ראה אור התורה בראשית ח"ז תתשסד, ב ואילך. ח"ג תרנח, א ואילך. שמות ח"ו עמ' ב'רד. ספר המאמרים מלוקט כסלוי-שבט עמ' רפז ואילך. תשרי-חשון עמ' שכא ואילך.

חלקו השני של פ"א ("וביאור הענין") (להלן עמ' 36) עד סוף פ"ב מיוסד על תורה אור מגילת אסתר צב, ב (ביאור לפסוק "יביאו לבוש מלכות"). ובאריכות - אור התורה מגילת אסתר עמ' פב ואילך. וראה גם ספר המאמרים תרנ"ט עמ' צט ואילך. ועוד.

לחלקו הראשון של פ"ג - ראה תניא, שער היחוד והאמונה. חלקו השני מיוסד על מאמרי אדמו"ר הזקן תקע"ב עמ' רכב ואילך (וראה בפרטיות יותר בנסמן להלן פ"ג הערה 40).

(1) ואתחנן ו, ד.

(2) וכעין דבריו כתב גם החינוך במצוה תיז, הובאו דבריו להלן בהערה 10, עיין שם.

(3) כבר העירו בכמה מקומות אודות המקור ללשונות אלו. וראה ביאור הרי"פ פערלא לספר המצוות רס"ג עשה ג"ד (עג, א). וראה גם בספר המצות לרמב"ם הוצאת הרב קפאח הערה 9. ואמנם ראה בספר דבר מנחם (להרמ"מ כשר) ח"ד עמ' קצד.

(4) כלומר, כוונת רז"ל במאמרים אלו היא.

(5) בנוסחאות אחרות: "כונתם בדבר זה: שלא הוציאנו מבית עבדים ולא עשה עמנו מה שעשה בעשית חסד והטבה, אלא בתנאי שנאמין ביחוד". ובקנאת סופרים שם: "לפי שאולי היה עולה במחשבה שהכתוב אמר כן דרך הגדה וספור בעלמא ולא לצווי, לפיכך נסתייע הרב ממה שנמצא במדרשות 'על מנת ליחד את שמי', 'על מנת ליחדני', וכן ממה שיקראוהו מצות יחוד ומלכות שמים, משמע כן, דהיינו החיוב בהאמנת היחוד".

(6) דרכי משה שם. מקור הדברים בר"ן סוף פ"ק דעבודה זרה. רבינו ירוחם נתיב י"ז חלק ה. תוס' בכורות ב, ב ד"ה שמא.

וראה ספר המאמרים מלוקט כסלוי-שבט שם הערה ז, שציין לשו"ת ושם הכהן סל"ח ושערי אפרים סכ"ד שנחלקו על זה. וכן לשו"ת נודע ביהודא מהדורא תנינא חלק יורה דעה סקמ"ח. פתחי תשובה ליורה דעה סקמ"ז סק"ב. פרי מגדים בשפתי דעת סו"ס סה. מנחת חינוך מצוה תיז. שדי חמד פאת השדה כללים אות ג' ס"ו סקי"א ובספרים שהובאו שם. וראה ספר הערכים חב"ד ח"ב עמ' שמג. אנציקלופדיה תלמודית ערך בני נח (כרך ג עמ' שנ).

השיתוף הם אינם מוזהרים. "שיתוף" משמעו אמונה במציאות הבורא יחד עם מתן חשיבות למציאות נוספת; מה-שאינ-כן האמונה בייחוד משמעה שהקב"ה הוא האלוהה והשליט היחיד ללא שום מתן חשיבות למציאות אחרת¹², וכפי שיתבאר בהרחבה בהמשך הפרק.

וכבר הקשה הרמ"ם¹³ פרשת האזינו בפסוק "אשר חלק ה' בו' לכל העמים"¹⁴ - למה לא מנעם ה' מזה?

מלשון הפסוק "ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים. . . אשר חלק ה' אלוהיך אתם לכל העמים" משמע, שה' נתן לאומות העולם רשות לחשוב ש"כל צבא השמים" הם שותפים, כביכול, לבורא בהנהגת העולם ולכן מותר להם לעובדם. וכפירוש רש"י על הפסוק: "לא מנעם מלטעות אחריהם". ולכאורה, מאחר שהאמת היא שהקב"ה הוא המנהיג היחיד של הבריאה, והכוכבים והמזלות אינם אלא כגרזן ביד החוצב, למה לא מנע ה' מאומות העולם את אמונת השיתוף?

ותירץ כמה שכתב שם הזוהר¹⁵ "דאתיהיבו לרברבין"¹⁶ - "חם הע' שרים, שהרי כל הסטרא אחרא עיקרה בעולם העשיה, וכל נפשות העבו"ם מושפעות משם ומושרשות שם"¹⁷, ואין שם אלא ההוא נהירו דקיק¹⁸ מאור הקדושה שניתן שם מימי מלכי קדם,

- (12) וראה לשון החינוך כאן, שכתב: "שנצטוינו להאמין כי השם יתברך הוא הפועל כל המציאות, ארון הכל - אחד בלי שום שותף".
- (13) בפירושו לזהה ח"ג רפו, ב.
- (14) ואתחנן ד, יט.
- (15) שם.
- (16) = ניתנו לשרים.
- (17) בעולם העשיה, מקום ה"סטרא אחרא".
- (18) = אור דק (מועט ומצומצם).

כ"קבלת עול מלכות שמים"¹⁹, היא ההודאה והאמונה באחדותו יתברך וכפי שיתבאר להלן פרק ג', שקבלת המלכות על-ידי האדם היא המגלה ופועלת את אחדות ה'.

מצווה זו ניתנה דווקא לבני-ישראל ולא לאומות העולם. וכדברי חז"ל בכמה מקומות, שהחסדים והטובות שנעשו עם בני-ישראל בהוצאתם ממצרים היו על מנת לייחד את הקב"ה בעולם. דבר זה מובן גם מלשון הכתוב ממנו נלמד ציווי זה: "שמע ישראל. . . ה' אחד"²⁰, והיינו שהאמונה וההכרה בעניין האחדות שייכות לבני-ישראל בלבד²¹.

ואף-על-פי שגם הגויים מצווים על איסור עבודה זרה²², מכל מקום הם אינם מוזהרים על האמונה בייחוד. כלומר: איסור עבודה זרה שלהם הוא רק בהכחשת מציאות הבורא ממש ועבודת אלילים כפשוטה, אולם על

(7) ראה ברכות פ"ב מ"ב שאמירת "שמע ישראל" היא "כדי שיקבל עליו עול מלכות שמים".

(8) ראה להלן עמ' 78.

(9) ראה ספר המאמרים מלוקט שם.

(10) יש להעיר שגם לשון החינוך במצוה תיז היא כעין לשון הרמב"ם, וזה לשונו: "שנצטוינו להאמין כי השם יתברך הוא הפועל כל המציאות ארון הכל - אחד בלי שום שיתוף, שנאמר: 'שמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד'. וזו מצות עשה היא, אינה הגדה, אבל פירוש 'שמע' כלומר קבל ממני דבר זה ודעהו והאמן בו, כי ה' שהוא אלהינו - אחד הוא. והראיה שזו היא מצות עשה, אמרם זכרונם לברכה תמיד במדרשים 'על מנת ליחד שמו', 'כדי לקבל עליו מלכות שמים', כלומר ההודאה ביחוד והאמונה".

כפי הנראה, הטעם שמביא את דברי הרמב"ם (ולא את החינוך, כדרכו בחיבור זה) הוא משום שבלשון הרמב"ם מודגש יותר שמצוות אחדות ה' שייכת לבני ישראל בלבד, וכפי שכתב לעיל במאמר: "והמובן מדבריו [של הרמב"ם] שמצוה זו מיוחד אלינו דווקא וכו'".

(11) שהיא אחת משבע המצוות שהוזהרו עליהן בני נח - ראה סנהדרין נו, א. רמב"ם הלכות מלכים פ"ט ה"א.

שהשפע הנשפע בהם הוא מאור הקדושה; מה־שאי־כן בעולם העשיה ש'רובו רע" והוא מקום משכנה של הסטרא אחרא, ה"ממוצעים" שבו הם ה"ע' שרים" היונקים מהקליפה המרגישה את עצמה ל"יש" ודבר נפרד, אשר באמצעותם, ובאמצעות "ממוצעים" נוספים כמו השמש והירח ושאר צבא השמים²², עובר השפע לאומות העולם ולנבראים התחתונים²³. וכיוון שה"ע' שרים" אינם מרגישים את האמת שהם בטלים לגמרי, אלא הם מרגישים כמציאות בפני עצמם, לכן גם הגויים היונקים מהם מרגישים שה"ממוצעים" הם מציאות בעלת חשיבות. זו הסיבה שמותר להם "להכנע" אליהם.

אך למרות שהגויים נותנים חשיבות ל"ממוצעים" נוספים, מכל מקום גם הם מכירים בכך שמקור השפע הוא מאת הקב"ה ואינם מכחישים זאת. דבר זה נובע מכך שגם ב"ע' שרים" מאיר "נהירו דיק" - אור אלוקי מצומצם ורק. וכיוון שבשורשם מאיר מעט מזעיר מאור הקדושה²⁴, והיינו שנרגש בהם שמקור ההשפעה הוא מהקב"ה, לכן הם נצטוו על האמונה בעצם מציאות הבורא ואסור להם לעבוד עבודה זרה.

ולכן הם חייבים להאמין בבורא יתברך (היא המצוה ב"ה שנתבארה לעיל¹⁹), אבל השפע הנבא להם הוא מבחינת האחוריים, שהוא נשמת הממונים שלהם. ולהיות שמשם יוצאות נשמתם, לכן מותרים להכנע להם". עד כאן לשונו.

נקודת תירוצו של הרמ"ז היא, שהחילוק בין ישראל לאומות העולם בעניין שלילת השיתוף נובע מהחילוק בשורש נפשתיים. עניין זה מבוסס על דברי הזהר (להלן בתרגום): "כל שאר האומות ניתנו לשרים ממונים ושליטים עליהם. וישראל קדושים... שלא נתן אותם הקב"ה לא למלאך ולא לשליט אחר, אלא הוא ייחד אותם לחלקו". ומבאר הרמ"ז, שאותם "שרים ממונים שליטים" הם ה"ע' שרים".

ביאור הדברים: המשכת השפע האלוקי מהקב"ה לנבראים התחתונים נעשית דרך "ממוצעים" שעניינם להתאים את השפע האלוקי לדרגת העולם בו נמשך שפע זה. כלומר, אף שהאמת היא²⁰ שכל ה"ממוצעים" בכל דרגותיהם בטלים לגמרי לאור האלוקי המשפיע באמצעותם, וכידוע שדווקא הביטול הוא המאפשר לאור האלוקי להימשך דרך הממוצעים²¹, אף־על־פי־כן ישנו הבדל בין העולמות העליונים לעולמות התחתונים, כדלהלן.

העולמות העליונים יונקים מ"ממוצעים" הבטלים בהרגשתם לאור האלוקי המאיר בהם. לכן גם בנבראים המקבלים את החיות האלוקית מורגש, בכל עולם כפי מדרגתו,

19 מצות האמנת אלקות (לעיל ח"ב עמ' 323 ואילך).

20 ראה המשך תער"ב ח"א עמ' קסח ובכ"מ.

21 ראה לעיל מצות האמנת אלקות פ"ז (ח"ב עמ' 485 ואילך). ושם התבאר, שהממוצעים הם הכלים שבעולמות ב"ע והמלאכים. עיין שם. וראה לעיל מצות מילה ח"א פ"א (ח"א עמ' 93 ואילך).

22 וכמ"ש "ממגד תבואות שמש וממגד גרש ירחים" (ברכה לג, יד), וראה פרש"י שם. וראה מצות מילה שם.

23 ליתר ביאור בעניינם של ה"ע' שרים" - ראה לעיל איטור עבודת כהן בעל מום (ח"ב עמ' 27), ובנסמך בהערות שם.

24 ברמ"ז מבואר שאור אלוקי זה המאיר בקליפות שבעולם העשיה "ניתן שם מימי מלכי קדם". ולכאורה כוונת הדברים היא למידות שבעולם התוהו המכונות "מלכי קדם", הנרמזות בפסוקים שבפרשת וישלח (לו, לא) "ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום לפני מלך מלך לבני ישראל", אשר כפי המבואר בתורת הקבלה ניצוצות הקדושה שבמידות אלו "נפלו" ב"שבירת הכלים" והגיעו לעולמות התחתונים באופן שלא ניכרת האלוקות שבהם. וראה בעניין זה באריכות לעיל שם (עמ' 20).

המשמשים לפניו - ראויין הם לשבחם ולפארם ולחלוק להם כבוד, וזהו רצון האל ברוך הוא לגדל ולכבד מי שגדלו וכבדו. כמו שהמלך רוצה לכבד העומדים לפניו, וזהו כבודו של מלך²⁹. זהו עניין ה"שיתוף", שמאמינים במציאות הבורא אך סוברים שישנם כוחות נוספים השותפים כביכול לקב"ה בהנהגת הבריאה, ודבר זה הוא רצון המלך עצמו כביכול.

ומשיטה זו השתלשל אחר כך שבני האדם שכחו לגמרי את מציאות ה', ובלשון הרמב"ם³⁰: "וכיון שארכו הימים נשתכח השם הנכבד והנורא מפי כל היקום ומדעתם ולא הכירוהו", ואז התחילו לעבוד עבודה זרה גמורה.

אבל אנחנו בית ישראל, עליהם הכתוב אומר "כי חלק ה' עמו"³¹, ומצווים במצות היחוד לידע האמת כי הוא אחד וזולתו אין עוד, וכל הנמצאים ממנו כמלאכים וכוכבים וגלגלים ויסודות, כולם ממונים על פעולותיהם, אין להם שלטון בעצמם ח"ו.

כל המבואר לעיל הוא בנוגע לגויים ששורש נפשותיהם הוא ב"ממוצעים" של ה"ע' שרים" שמקליפת נוגה. וכיוון שבקליפה נרגש שיש תפיסת מקום ל"ממוצעים", לכן הגויים היוצאים ממנה אינם יכולים ואינם מצווים להכיר באחדות השוללת שיתוף מציאות

וענין בניעתם להם הוא הנקרא "שיתוף", והוא היפוך מצות האחדות.

המשמעות של "כניעת" האומות ל"ע' שרים" היא בעצם ההכרה ב"ממוצעים" אלה כ"שותפים" בהמשכת השפע אליהם, שמחמת זה הם עובדים את הממוצעים ומתפללים אליהם. כיוון ששורש נפשותיהם הוא ב"ממוצעים" של קליפת נוגה המרגישים את עצמם למציאות, לכן האומות היונקים מהם מתייחסים אל הממוצעים כמציאות בעלת ערך שיש לה בחירה או חשיבות בנוגע להשפעת השפע מהם, ולכן ראוי להחשיבם ולעובדם.

וכמו שכתב הרמב"ם בפרק א' מהלכות עבודה זרה²⁵ (הובא במצות מילה²⁶, יעויין שם) שזה היה מעות אנוש ודורו, שבימיו הוחל לקרוא בשם עבודה זרה, רצה לומר ענין השיתוף - שמאמינים כבורא יתברך אלא שאומרים שראוי לחלוק כבוד גם כן למשמשיו, כשמש וכירח וכוכבים וכיוצא. ומזה נמשכים אחר כך לעבוד עבודה זרה גמורה ולשכוח על ה' ח"ו, כמו שכתוב "בחשו בה" כו"²⁷.

בתחילת הלכות עבודה זרה מבאר הרמב"ם כיצד החלה המציאות של עבודת אלילים בעולם²⁸. ומבאר, שהשלב הראשון של עבודה זרה לא סתר להכרה במציאות ה', כי בטעותם סברו האנשים ש"הואיל והאל-להים ברא כוכבים אלו וגלגלים להנהיג את העולם ונתנם במרום וחלק להם כבוד, והם שמשים

(25) ה"א.

(26) ח"א ריש פ"ג (ח"א עמ' 107). וראה גם ספר המאמרים מלוקט אדר-סיון עמ' קכח ואילך.

(27) ירמיה ה, יב.

(28) ראה באריכות לקוטי שיחות ח"כ עמ' 15 ואילך (אוצר לקוטי שיחות ח"א עמ' 71 ואילך), בטעם שביאר הרמב"ם עניין זה בהרחבה.

(29) וראה במקומות שנסמנו בהערה 26 שטעותם הייתה בכך שחשבו שהשפע הנמשך מהקב"ה דרך צבא השמים וכו' הוא באופן שיש להם בחירה בזה, ומצד זה ראוי להודות להם על כך, שהרי "חמרא למריה וטיבותא לשקיה", וכן כדי שישפיעו להם עוד שפע. וראה עוד שם ששורש העניין הוא בכך שהלכו בשרירות ליבם וחפצו רק בריבוי השפעה ולא בעבודת ה'.

(30) שם, הלכה ב.

(31) האזינו לב, ט.

תרגום: כיוון שידעו את מצוות האמנת האלוקות בדרך כלל, אזי בא משה ולימד אותם עניין נוסף "בדרך פרט". והיינו "כי הוי' הוא האלקים", שזהו בדרך פרט, והיינו מצוות אחדות ה'. ובדבר זה³⁶ כמה סודות וסתרים יש בו. וזה, והוא שקדם לו³⁷ - הכל דבר אחד כו'. וזהו סוד "אני ראשון ואני אחרון", "אני ראשון" - בכלל, "ואני אחרון" - בפרט.

והיינו שמצוות האחדות היא המשך של מצוות האמונה - "כלא מלה חדא", אלא שמצוות האמונה היא בבחינת "כלל" ואילו מצוות האחדות היא בבחינת "פרט"³⁸.

ובדברים האלה כתוב עוד בפרשת תרומה³⁹ במאמר שהונא גם כן במצוה הנ"ל פרק י"א: "כִּד נִפְקוּ יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיוּ יָדְעֵי בְּרֹא דְמְהִימְנוּתָא דְקוּדְשָׁא בְּרִיךְ הוּא כְּלוּם, וְכִד אֲתָא מִשְׁה, אֹלִיף לִוּן דְּאִית אֲלוּהַ עֲלָהּ פְּעֻלְמָא, לְבַתְר אָמַר לְהוּ 'כִּי הוּי' הוּא הָאֱלֹקִים'. אִי תִימָא מְלָה וְעִירָא הִיא לְמַנְדַּע, הָא פְּתִיב 'וְיַדְעַת הַיּוֹם וְהַשְּׁבוּתָ אֵל לְבַבְךָ כִּי ה' הוּא הָאֱלֹקִים בְּשָׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד'⁴⁰.

"הַכָּא תִּלְיָא כָּל בְּרֹא דְמְהִימְנוּתָא, לְמַנְדַּע בְּרֹא דְכָל רִוּין מְגוּ דָא, לְמַנְדַּע סְתִימוּ בְּרֹא דְכָל סְתִימוּ, הוּי' אֱלֹהִים שְׁם מְלָא, וְכִלְא חַד וְכוּ'. וּמֵאַן אִיהוּ? 'ה' אֲחַד וְשְׁמוּ אֲחַד: 'ה' אֲחַד' - 'שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֲחַד', דָּא אִיהוּ יְחֻדָּא חַד. וְשְׁמוּ אֲחַד' - 'פְּרוּךְ שְׁם פְּכוּד מְלַכּוּתוֹ לְעוֹלָם וְעַד', דָּא

אחרת בהנהגת הבריאה; מה שאין כן בני ישראל "שלא נתן אותם הקב"ה לא למלאך ולא לשליט אחר אלא יחד אותם לחלקו"³² - דבר המתבטא בהיותם שייכים לשם הוי' ("חלק הוי' עמו") - ביכולתם להכיר באחדות האמיתית כפי שהיא מצד הקב"ה עצמו שלמעלה מכל ה"ממוצעים", והיינו שהוא יתברך השליט היחיד, ול"ממוצעים" השונים אין שום תפיסת מקום אלא הם כגרזן ביד החוצב בלכר. לכן רק הם נצטוו על מצוות הייחוד³⁴.

בכדי להבין בעומק יותר את תוכנה ומשמעותה של מצוות האמונה באחדות ה' ואת שייכותה לשם הוי', יש להקדים ולבאר את דברי הזהר בעניין ייחוד שם הוי' עם שם אלוקים.

ולחבין זה, הנה נקדים מאמר הזהר המונא במצוות האמנת אלהות ריש פרק א, והוא בוארא דף כ"ה ע"א: "פִּינּוּן דְּיָדְעוּ פְּקוּדָא דָא פְּאוּרַח פְּלָל (רצה לומר מצוות האמנת אלהות שנתבאר) כו', בְּרִין אֹלִיף לִוּן בְּאוּרַח פְּרַט כו' 'כִּי הוּי' הוּא הָאֱלֹקִים' - דָּא בְּאוּרַח פְּרַט. בְּמְלָה דָא, כְּמַה רִוּין וְסְתִרִין אִית בָּהּ (הוא מצוות הייחוד). וְהָא דְקַדְמִיתָא, בְּלָא מְלָה חֲדָא כו', וְרֹא דָא 'אֲנִי רִאשׁוֹן וְאֲנִי אַחֲרוֹן'³⁵, 'אֲנִי רִאשׁוֹן' - בְּכָלֵל, 'וְאֲנִי אַחֲרוֹן' - בְּפְרַט".

(32) לשון הזהר שהובא לעיל.

(33) משמעות העניין תבאר להלן פ"ג.

(34) לכיבור ההבדל בין שורש נשמות ישראל לנפשות האומות והשפעתו על אמונתם - ראה לעיל מצוות מילה שם (עמ' 112). ובעומק יותר - ראה ספר המאמרים מלוקט שם עמ' קלה. וראה גם לקוטי שיחות חל"ה עמ' 27. לקוטי תורה פנחס פ, א. ספר הערכים חב"ד ח"ב עמ' שב ובנסמן בהערות שם.

(35) ישעיה מד, ו.

(36) במצוות הייחוד (והיינו הידיעה ש"ה' הוא האלקים").

(37) כלומר, שני שלבים אלו: הראשון - האמונה במציאות ה', והאחרון - האמונה בייחוד.

(38) ראה להלן הערה 74.

(39) זהר ח"ב קסא, א.

(40) ואתחנן ד, לט.

וכן כתב עוד בהקדמת זהר בראשית דף י"ב ע"א הובא גם כן במצוה הנ"ל ריש פ"א: "פְּקוּדָא תְּלִיתָאָה - לְמַנְדַּע דְּאִית אֱלֹהָא רְבִירְבָא וְשְׁלִישָׁאָה בְּעֻלְמָא (היא מצות האמנת אלהות שנתבאר). פְּקוּדָא רְבִיעָאָה - לְמַנְדַּע דְּה' הוּא הָאֱלֹהִים, בְּמָא דְּאִתְּ אָמַר 'וְיַדְעַת הַיּוֹם וְכוּ'. וּלְאִתְּ לְלֵא שְׁמָא דְּאֱלֹקִים בְּשְׁמָא דְּה', לְמַנְדַּע דְּאִנּוֹן חַד וְלִית בְּהוּ פְּרֻדָּא", עַד כַּאן לְשׁוֹנוּ.

תרגום: מצוה שלישית⁴⁵ - לדעת שיש אלוהים גדול ושליט בעולם. מצוה רביעית - לדעת שה' הוא האלקים, כמו שנאמר "וידעת היום וכו' וכי ה' הוא האלקים", ולהכליל את שם אלקים בשם הוי', לדעת ששניהם אחד ואין ביניהם פירוד.

והמובן ממאמרי הזהר אלו שמצות היחוד היא לידע ששם הוי' הוא אחד עם שם אלקים. וכידוע גם כן בספרי המקובלים ענין שילוב הוי' באדני או אדניי בהוי' שהם קרוב לענין זה, כי שם אדניי הוא במדרגינה אחת עם שם אלקים.

מכל מאמרי הזהר הללו נמצא, שתוכן מצוות אחדות ה' הוא הידיעה "ששם הוי' הוא אחד עם שם אלקים", וכפי שיתבאר באריכות להלן בפרק זה ובפרק הבא.

ומבאר במאמר, שתוכן האיחוד בין שם הוי' לשם אלקים הוא בדוגמת המבואר בספרי קבלה בענין השילוב וההתאחדות של שני השמות "הוי'" ו"אדניי" זה בזה.

ביאור הדברים: שם אלקים ושם אדנות מורים על בחינת האלוקות המצומצמת, שירדה להיות ארון לעולם ומקור אליו. וכנרמז בכך שא־להים בגימטריה "הטבע"⁴⁶,

(45) שתי המצוות הראשונות המוזכרות ומבוארות בזהר שם הן מצוות יראת ה' ואהבתו.

(46) ראה בנסמן להלן הערה 70.

אִיהוּ יְחֻדָּא אַחְרָא, לְמַתְּוֵי שְׁמִיהּ חַד. וְרָוָא דְּאִ ה' הוּא הָאֱלֹהִים - דְּאִ כְּתִיב בְּרַ אִנּוֹן בְּיַחְדָּא חַדָּא. וְאִ תִּימָא כו" עַד "בְּלֵא חַד". יְעוּיִין שֵׁם כִּי קַצְרָנוּ.

תרגום וביאור⁴¹: כשיצאו ישראל ממצרים לא היו מכירים בסוד האמונה של הקב"ה כלום, וכאשר בא משה לימד אותם שיש אלוהים עליון בעולם. אחר כך אמר להם "כי ה' הוא האלוקים"⁴². אם תאמר: דבר קטן הוא לדעת - הרי כתוב "וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד"⁴³; בזה תלוי כל סוד האמונה, לדעת מתוכו את הסתום של סוד כל הסודות. "הוי'" "אלקים" שם מלא והכל אחד⁴⁴.

ומהו השם המלא? כלומר, מהו עניינו של ייחוד זה? "ה' אחד ושמו אחד". והיינו שישנם שני אופנים-דרגות באחדות: האחדות של "ה' אחד" והאחדות של "שמו אחד", והייחוד הוא כאשר שני אופנים אלו מתאחדים. "ה' אחד" נרמז ב"שמע ישראל ה' אלוקינו ה' אחד", וזהו ייחוד אחד; "ושמו אחד" נרמז ב"ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד", הרי ייחוד אחר להיות שמו אחד. והסוד של הכתוב "ה' הוא האלקים" הוא כאשר שני הייחודים של "ה' אחד" ו"שמו אחד", הוי' ואלוקים, הם בייחוד אחד.

(41) בתוספת ביאור קצר בהערות להלן.

(42) כלומר, לאחר שלימד אותם את הדבר הבסיסי "שיש אלוה עליון בעולם", הוסיף ואמר להם דבר נוסף "כי ה' הוא האלקים".

(43) כלומר, לא ניתן לטעון שידיעה זו "כי ה' הוא האלקים" היא "דבר קטן", שהרי הכתוב מזהיר ואומר על כך "וידעת היום והשבות אל לבבך", שמלשון זו משמע שאין זה "דבר קטן".

(44) כלומר: אף ששם הוי' ושם אלקים הם שני שמות שונים, מכל מקום, הידיעה ששני שמות אלו הם למעשה דבר אחד, הוא הסוד הגדול שהכל תלוי בו.

ועל-דרך-זה בנוגע לייחוד שם הוי' ושם אלוקים].

והענין, כי המובן לבאורה מלשון הרמב"ם בביאור מצוה זו, שהיא האמונה שהוא יתברך אחד ואינו מורכב משום כחניות ח"ו. וכן משמע ממה שכתב בחיבורו הגדול פרק א' מהלכות יסודי התורה ה' הלכה ז': "אלוה זה אחד הוא וכו', ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות, אלא ייחוד שאין ייחוד אחר כמותו בעולם", עד כאן לשונו.

בראש המאמר הובאו דברי הרמב"ם בספר המצוות, שתוכן מצוות אחדות ה' הוא "שנאמין שפועל המציאות וסבתו הראשונה - אחד". ומשמעות העניין היא שהקב"ה הוא "אחד" ואינו מורכב כלל, וכפי שביאר ביתר הרחבה בספר היד, וזה לשונו:

"אלוה זה אחד הוא ואינו שנים ולא יתר על שנים, אלא אחד שאין כיחודו אחד מן האחדים הנמצאים בעולם, לא אחד כמין שהוא כולל אחדים הרכה, ולא אחד כגוף שהוא נחלק למחלקות ולקצוות, אלא יחוד שאין יחוד אחר כמותו בעולם. . . אלהינו ברוך שמו הואיל וכחו אין לו קץ ואינו פוסק שהרי הגלגל סובב תמיד אין כחו כח גוף, והואיל ואינו גוף לא יארעו לו מאורעות הגופות כדי שיהא נחלק ונפרד מאחר, לפיכך אי אפשר שיהיה אלא אחד. וידיעת דבר זה מצות עשה, שנאמר 'ה' אלהינו ה' אחד'".

ובאמת זה נכלל במצוה האמנת אלהות

היא אות ראשונה, והרי שם אדני' גובר על שם הוי'. והענין, כי הנה שם אדני' הוא שם אלקים, ששניהם בחינה אחת, וכמו שכתב במשנת חסידים הנ"ל (מסכת יומא) שאלקים הוא נוקבא (= ספירת המלכות).

והיינו האור האלוקי המצומצם לפי ערך העולמות ומנהיגם לפי חוקי הטבע, ולגבינו לעולם יש תפיסת מקום כלשהי. וכך גם שם אדני', מלשון אדנות⁴⁷, מורה על כך שהקב"ה הוא אדון על כל הבריות, והיינו שבדרגה זו הנבראים תופסים אצלו מקום להיות מלך ואדון עליהם.

לעומת זאת, שם הוי' מורה על מהותו ועצמותו יתברך כפי שהוא למעלה משייכות לעולם. וכנרמז בכך ששם הוי' הוא "היה הוה ויהיה כאחד"⁴⁸ - למעלה לגמרי מהתחלקות הזמן.

זהו עניינה של מצוות אחדות ה' - ההכרה בכך ששתי דרגות אלה "כולא חד".

[בפרטיות יותר, ישנם שני אופנים בשילוב ואיחוד שני השמות יחד⁴⁹: א) שילוב שם אדני' בשם הוי' - י"א-ה-ד-ו-י-ה-י, והיינו כאשר גדרי העולם עצמם מתעלים ונכללים במקורם, במהותו ועצמותו יתברך שלגבינו הכל "כלא חשיב", ו"הלכך גם בחינת המקום והזמן בטילים במציאות ממש לגבי מהותו ועצמותו יתברך". ב) שילוב שם הוי' בשם אדני' - א-י-ד-ה-נ-ו-י-ה, והיינו כאשר שם אדנות אינו מתעלה מדרגתו להתכלל בשם הוי' שלמעלה ממנו אלא הוא נשאר במקומו וברדרגתו, וברדרגה זו עצמה מתגלה שם הוי'⁵⁰.

(47) ראה תניא, שער היחוד והאמונה ריש פ"ז.

(48) תניא, שער היחוד והאמונה פ"ז (פב, א). וראה זהר ח"ג רנז, סע"ב. פרדס שער א פ"ט.

(49) ראה שער היחוד והאמונה פ"ז. וראה שיעורי הרב יואל כהן שם.

(50) וראה לקוטי תורה שבת שובה סה, ד: "והענין כי הנה יש ב' שילובים: שילוב הוי' באדני' ושילוב אדני' בהוי', והם בחינות יחודא עילאה ותתאה. כי זהו כלל בפרי עץ חיים שאות ראשונה שבשם היא הגוברת כו'. ונמצא כי שילוב אדני' בהוי', שהיו"ד הוא אות ראשונה, היא בחינת יחודא עילאה, שבחינת הוי' גבר על בחינת אדני', ונכלל שם אדני' בשם הוי'. ושילוב הוי' באדני' הוא יחודא תתאה, שהא'